

Försvvarshögskolan

Varför Lotta?

En studie av vilka motivationsfaktorer som ligger till grund för kvinnors engagemang i Lottakåren

Författare: Marianne Olsson

HT 2025

Ledarskap och ledning, fortsättningskurs

Handledare: Emma Oskarsson

Examinator: Helena Hermansson

Jag vill rikta ett varmt tack till de Lottor som tagit sig tid att bidra till min studie. Utan er medverkan hade studien inte gått att genomföra. Ni har varit guld värda.

Jag vill också tacka min handledare Emma. Utan din kompetens, ditt lugn, ditt tålamod och din pepp hade det heller inte blivit någon uppsats.

Ett stort tack även till mina kurskamrater som varit ett värdefullt och engagerat bollplank under hela studiens gång.

Slutligen vill jag tacka mina nära och kära för att ni stöttat och kommit med glada hejarop under resans gång.

Stockholm 15 januari 2026

Innehållsförteckning

<u>Sammanfattning</u>	<u>3</u>
<u>Abstract</u>	<u>4</u>
<u>1. Den svenska Lottakåren</u>	<u>6</u>
<u>2. Tidigare forskning</u>	<u>8</u>
<u>3. Teori</u>	<u>12</u>
<u>4. Metod</u>	<u>12</u>
<u>5. Analys</u>	<u>16</u>
<u>6. Slutsatser och diskussion</u>	<u>24</u>
<u>7. Framtida forskning</u>	<u>29</u>
<u>Referenser</u>	<u>31</u>

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att beskriva och förstå varför kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren. Studien har en induktiv ansats. Två teoretiska perspektiv, Self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) samt volunteerism (Wilson, 2000) används i diskussionsavsnittet som analytiska verktyg för att tolka resultaten och belysa olika dimensioner av studiens empiriska fynd. Det empiriska materialet har inhämtats via intervjuer. Metod för analys har varit tematisk analys utifrån fyra teman som framkommit av det empiriska materialet: självbestämmande, kunskap och förmåga, samhällsnytta och gemenskap. Resultaten indikerar att såväl beslutet att ansluta sig till Lottakåren som att fortsätta vara engagerad främst kan förstås i relation till upplevelser av självbestämmande, ett uttryckt behov av ytterligare kunskap och förmåga samt en vilja att kunna bidra till samhällsnytta, särskilt i relation till krisberedskap. Behovet av gemenskap framträdde däremot som en mindre betydelsefull faktor för beslutet att ansluta sig till Lottakåren, men får ökad betydelse för det fortsatta engagemanget. Sammantaget visar resultatet att grunderna för motivation förändras över tid.

Nyckelord: Lottakåren, motivation, volunteerism, engagemang, frivilliga försvarsorganisationer

Abstract

This thesis aims to describe and understand why women have chosen to join the Swedish Women's Voluntary Defence Organization (Lottakåren) and why they choose to remain engaged in the organization. The study adopts an inductive approach. Two theoretical perspectives—Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2017) and volunteerism (Wilson, 2000)—are employed in the discussion section as analytical tools to interpret the results and to illuminate different dimensions of the study's empirical findings. The empirical material was collected through interviews. The method of analysis was thematic analysis, based on four themes that emerged from the empirical material: ability to make independent choices, knowledge and competence, societal benefit, and sense of community. The results indicate that both the decision to join the Lottakår and the decision to remain engaged can primarily be understood in relation to experiences of an ability to make independent choices, an expressed need for further knowledge and competence, and a desire to contribute to societal benefit, particularly in relation to crisis preparedness. The need for a sense of community, by contrast, emerged as a less significant factor in the decision to join the Lottakår, but becomes increasingly important for continued engagement. Overall, the results show that the foundations of motivation change over time.

Keywords: Lottakåren, motivation, volunteerism, engagement, voluntary defence organizations

Inledning

Den svenska Lottakåren är drygt 100 år och är en av de frivilliga försvarsorganisationer som finns i Sverige. Lottakåren är enbart öppen för kvinnor, vilket gör den unik bland försvarsorganisationerna. Den svenska Lottakåren består idag av olika lokala kårer, en överstyrelse och ett kansli. Nedan används begreppet Lottakåren som en samlande beteckning för hela organisationen.

På Lottakårens hemsida (Svenska Lottakåren, 2025) finns en rubrik på första sidan man som läsare möts av: "Kvinnor med stark försvarsvilja". Är det försvarsvilja som motiverar kvinnor att ansluta sig till Lottakåren eller är det andra faktorer? Begreppet försvarsvilja saknar en enhetlig definition, men förstås generellt som "att en person är benägen att göra eller tycka något i det bestämda syftet att bidra till landets försvar – för dess uppbyggnad eller mot en angripare" (FOI, 2025).

Denna uppsats syftar till att beskriva och förstå varför kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren.

Att just Lottakåren valdes för denna studie har sin grund i att det ökade fokuset på totalförsvar och krisberedskap i Sverige har aktualiserat de frivilliga försvarsorganisationernas roll, där Lottakåren utgör en central aktör. Lottakåren, som består uteslutande av kvinnor, bidrar till civilt försvar, krisberedskap och samhällsresiliens, vilket gör organisationen relevant att studera i relation till samtida säkerhetspolitiska utmaningar. Det finns hittills begränsad forskning om kvinnors motiv för engagemang inom frivilliga försvarsorganisationer, särskilt i en svensk kontext.

Forskning om volunteerism har i stor utsträckning fokuserat på civila former av ideellt arbete, medan kvinnors frivilliga engagemang kopplat till försvar, säkerhet och krisberedskap i mindre grad har analyserats. Inte heller ur ett genusperspektiv har kvinnors aktiva deltagande inom detta, traditionellt mansdominerade, område undersökts i någon större omfattning.

Lottakåren utgör i detta sammanhang ett särskilt intressant studieobjekt, då organisationen både är en del av det svenska totalförsvaret och samtidigt en kvinnodominerad frivilligorganisation. Mot denna bakgrund finns en tydlig forskningslucka vad gäller förståelsen av varför kvinnor väljer att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta sitt engagemang över tid. Genom att analysera kvinnors motiv och erfarenheter inom Lottakåren kan studien bidra till fördjupad kunskap om frivillighet, kvinnor och motivation i en svensk försvarsrelaterad kontext. Studien bidrar med en kvalitativ, empiriskt grundad

förståelse av svenska kvinnors motivation i en frivillig försvarsorganisation, ett område som tidigare främst studerats genom policyrapporter och kvantitativa undersökningar.

Att få kunskap om vad som motiverar kvinnor att ansluta sig till Lottakåren och fortsätta vara engagerade vore värdefullt för Lottakåren själv, så att denna kan anpassa sina rekryteringsargument till de motivationsfaktorer som finns. Därigenom skulle eventuellt fler kvinnor kunna rekryteras. Kännedom om motivationsfaktorer kan även vara av värde för kårens möjligheter att behålla de personella resurserna, så kallad retention.

Frågan är även relevant ur ett större strategiskt perspektiv då den är av betydelse för krisberedskap samt ett stärkt totalförsvar. Genom att förstå vad som motiverar människor att engagera sig i frivilliga försvarsorganisationer kan samhällets förmåga att hantera kriser samt den civila beredskapen öka, vilket i sin tur innebär en ökad motståndskraft i händelse av kris och krig.

Även volunteerism- och motivationsforskningen som sådana kan berikas av denna typ av studie då den avser ett hittills tämligen outforskat område; kvinnor i frivilliga försvarsorganisationer och civilt engagemang i kris- och krigsrelaterade kontexter.

Lottakåren är som angetts ovan en organisation enbart för kvinnor och den övervägande delen av medlemmarna är 50 år eller äldre (Svenska Lottakåren, 2025). Kvinnor utgör generellt en mer osynlig grupp i samhället och detta gäller särskilt äldre kvinnor. Denna uppsats bidrar därför även till att synliggöra denna grupp och dess betydelse för totalförsvaret.

Sammanfattningsvis kan sägas att studera motivationsfaktorer för engagemang i Lottakåren är relevant eftersom det både bidrar till vetenskaplig kunskap om civilt engagemang i frivilliga försvarsorganisationer och det ger praktiska verktyg för att stärka rekrytering, retention och samhällsberedskap. Det är med andra ord en fråga som är viktig för forskningen, för organisationerna och för samhället i stort.

1. Den svenska Lottakåren

Den svenska Lottakåren är en kvinnodominerad organisation inom ett traditionellt mansdominerat område; det svenska försvaret. Lottakåren bildades 1924 efter finsk förebild. Namnet är hämtat från den finska Lotta Svärd-rörelsen (Lottakåren, 2025, s. 9). Den finska Lottarörelsen var en del av organisationen Finlands skyddskårer som bildats efter första världskriget (Lottakåren, 2025, s.9). Namnet Lotta Svärd är hämtat från Runebergs diktepos Fänrik Ståls sägner, vari det beskrivs hur Lotta Svärd när hennes make stupat i kriget mellan

Finland och Sverige 1808-1809, fortsatte att ta hand om soldater, genom att bland annat laga mat till dem (Runeberg, 1860). Kvinnorna i den finska Lotta Svärd-organisationen arbetade inledningsvis med sjukvård, förplägnad, sömnad och med insamlingar i syfte att bistå den finska militären för att på så sätt förbereda Finland inför ett eventuellt krig (Lottakåren, 2025, s. 75).

När den svenska Lottakåren bildades 1924 var det ingen självklarhet att kvinnor skulle delta i försvaret av Sverige (Svenska Lottakåren, 2025). Kvinnor var vid denna tid något som skulle försvaras och det fanns inte många möjligheter för kvinnor att engagera sig i Sveriges försvar (Svenska Lottakåren, 2025). Den svenska Lottakåren grundades av en officershustru, Tyra Wadner, som såg behovet av ett aktivt stöd till den svenska Landstormen (föregångare till Hemvärnet), främst i form av ekonomiska bidrag så att övningar skulle kunna genomföras (Svenska Lottakåren, 2025). Gruppen av kvinnor kallades initialt för Landstormskvinnorna och anordnade basarer och lotterier för att samla in pengar (Svenska Lottakåren, 2025). Efter några år uppgick de ekonomiska bidrag som Landstormskvinnorna lämnade till betydande belopp, överstigande de medel som den svenska statsmakten vid den tiden gav till Landstormen (Svenska Lottakåren, 2025). Kvinnorna var också med på Landstormens övningar och stod då för förplägnaden till männen (Svenska Lottakåren, 2025). Kvinnorna kallade sig själva för Lottor, efter den finska förebilden (Svenska Lottakåren, 2025). Namnet Lottakåren togs officiellt i bruk 1942.

Under beredskapstiden, tiden för andra världskriget 1939-1945, växte organisationen oerhört mycket och år 1943 fanns drygt 110 000 Lottor i Sverige (Svenska Lottakåren, 2025). Under denna tid fick och åtog sig Lottorna många nya arbetsuppgifter. De tog bland annat emot stora skaror av barn som evakuerats från det krigsdrabbade Finland, de tog emot krigsflyktingar, de bistod de svenska beredskapsmännen med förplägnad och materialvård, de arbetade aktivt med luftbevakning samt stöttade i Sveriges livsmedelsförsörjning (Lottakåren, 2025, s. 19-40).

Efter andra världskrigets slut vidtog vad som brukar benämnas det kalla kriget (Svenska Lottakåren, 2025). Denna period fortgick fram till ca 1990, då Berlinmuren fallit, Tyskland återförenats och Sovjetunionen närmade sig sin upplösning. Den svenska försvarspolitikerna präglades under denna period av stora satsningar på försvaret, vari bland annat den svenska Lottakåren var en del. Fram till 1980 var Lottakåren ett sätt för kvinnor att engagera sig i ett säkrare och tryggare samhälle eftersom kvinnor fram tills dess inte fick delta i den svenska försvarsmakten (Svenska Lottakåren, 2025). 1980 fick de första kvinnorna mönstra och göra värnplikt och många av dessa var Lottor (Lottakåren, 2025, s. 5)

Efter kalla krigets slut följde en tid av nedrustning, vilket också drabbade Lottakåren som då fick skifta fokus mer mot den civila sidan (Svenska Lottakåren, 2025).

Svenska Lottakåren är idag en av de 18 frivilliga försvarsorganisationer som finns i Sverige (Försvarsmakten, 2025). Var och en av dessa organisationer har specialistkompetens som utgör en väsentlig del av Sveriges totalförsvar och för Sveriges kris- och krigsberedskap (Försvarsmakten, 2025).

Idag har Lottakåren så kallat huvudmannaskap för rekrytering och utbildning av stabsassistenter, underrättelseassistenter, fältkockar samt även inom området ledarskap (Lottakåren, 2025, s. 52). Lottakåren har också ett uppdrag från MSB att utbilda allmänheten för en bättre beredskap i händelse av kris eller krig (Lottakårens årsredovisning, 2024, s. 18). Kåren är fortsatt en organisation uteslutande för kvinnor (Lottakåren, 2025, s. 51).

Från det rekordstora medlemsantalet 1943 (drygt 110 000 personer) sjönk medlemsantalet för att under de senare åren på 2010-talet hamna på dryga 4 000 personer. Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 började medlemsantalet att stiga igen och vid slutet av 2024 uppgick antalet medlemmar till 6 195 (Lottakåren, 2025, s. 106-108). Även under 2025 sägs medlemsantalet fortsätta öka. Någon officiell statistik finns dock ännu inte att tillgå.

Syfte och frågeställningar

Denna uppsats syftar till att beskriva och förstå varför kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren.

De frågor denna uppsats syftar till att besvara är: Vilka motivationsfaktorer ligger till grund för kvinnors beslut att ansluta sig till Lottakåren? Sker någon förändring av dessa efter inträde?

2. Tidigare forskning

Det synes inte finnas någon tidigare forskning på området, det vill säga om vad som motiverar kvinnor att ansluta sig till Lottakåren. Det synes även saknas omfattande forskning avseende motivation och andra svenska frivilliga försvarsorganisationer.

Forskning om Lottakåren finns i begränsad omfattning. Utöver ett antal studentarbeten omfattar den i huvudsak Lottakåren i en historisk kontext (Hedén, 2022).

En nyutkommen rapport från Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF, 2025) beskriver hur värderingsbaserade faktorer formar individers vilja att bidra i totalförsvaret

(MPF, 2024, s. 4). Enligt denna rapport är de mest framträdande motiven “vilja att bidra till samhällets säkerhet och trygghet, att lära sig nya färdigheter samt att känna delaktighet i en gemenskap” (MPF, 2025, s. 4). I rapporten anges även att det ur ett forskningsperspektiv fortfarande saknas annat än begränsad kunskap om frivilliga försvarsorganisationer och de motiv som får människor att engagera sig i dessa (MPF, 2025, s. 8).

En tidigare studie utförd av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI, 2016) avseende ett antal frivilligorganisationer visar att motivation bygger på att bli sedd, bekräftad och inkluderad (FOI, 2016, s. 3). Rapporten fokuserar dock inte på motivation i någon större utsträckning utan mer på frivilliga organisationers sätt att verka och rekrytera. Den pekar på att de frivilliga organisationerna i hög grad bygger på ett intresse för en specifik förmåga och att det är detta intresse och möjligheten att utvecklas som engagerar medlemmarna (FOI, 2016, s. 48). Motivationsfaktorer är dock inget som analyserats djupare i rapporten.

En artikel publicerad i *Columbian Journal of Military and Strategic Studies* 2019 (Kaneberg, Hertz och Jensen, 2019) redogör för en studie som avsett hur frivilliga försvarsorganisationer i Sverige kan bidra till samordnings- och kommunikationsförutsättningar som förbättrar krisberedskapens effektivitet (Kaneberg, Hertz och Jensen, 2019, s. 230). Studien omfattar dock inte någon undersökning av bakomliggande motivationsfaktorer.

Folkloristen Strandén (Strandén, 2023) har intervjuat 20 personer i Finland som deltog i andra världskriget, däribland åtta Lottor. Strandéns studie har dock som huvudfokus att belysa vikten av att göra empatiska intervjuer. Den behandlar inte vilka motivationsfaktorer som var av vikt vid anslutning till försvarsorganisationerna.

Malmström och Berndtsson beskriver i en artikel i *Scandinavian Journal of Military studies* (Malmström & Berndtsson, 2025) hur militära organisationer involveras i meningsskapande och identitetsbyggande processer då de försöker engagera personer i försvarsarbete. Fokus i studien har varit hur Hemvärnets kommunikation bidrar till att skapa en kollektiv identitet för att på så sätt öka försvarsviljan (Malmström & Berndtsson, 2025, s. 2).

En arbetsrapport från Marie Cederschiöld högskola (Lundberg, Henreksson, von Essen, 2025) redogör utifrån ett sociodemigrafiskt perspektiv till hur olika grupper i befolkningen förhåller sig till ideellt arbete. Till viss del har motiven för ideellt engagemang undersökts, men tonvikten i rapporten ligger inte på detta (Lundberg, Henreksson, von Essen, 2025, s. 11-12). Undersökningen omfattar ett brett spektrum av ideellt arbete; allt från

idrottsklubbar till hjälpinsatser (Lundberg, Henreksson, von Essen, 2025, s. 14) och är alltså inte inriktad på frivilliga försvarsorganisationer specifikt.

Ett forskningsprojekt på Försvarshögskolan har nyligen fått anslag för att “undersöka vad den ökade förväntan på krigsberedskap betyder för kvinnor, både i vardagen och genom deras organisering i kvinnosektioner” (FHS, 2025). Projektet startar 2026.

Mattila och Malinen (2025) har i en kvantitativ studie undersökt bland annat vilka motivationsfaktorer som ligger till grund för personers val att ansluta sig till den finska organisationen Soldiers’ Home Association, en organisation som i mångt och mycket liknar den svenska Lottakåren. Dock tillåts även män som medlemmar i den finska organisationen. Det empiriska materialet består av enkätsvar där medlemmar i organisationen fått ange i vilken utsträckning ett antal på förhand givna orsaker stämde in på dem när det gällde deras beslut att gå med i organisationen. Exempel på sådana orsaker är försvarsrelaterade värderingar, vilja att få en ny hobby samt patriotism. Studien visade att försvarsrelaterade värderingar var den vanligaste orsaken till att personer valt att ansluta sig. Studien anknöt inte till någon direkt motivationsteori, men utgör en viktig del i förståelsen av grunderna för individers beslut att ansluta sig till en frivillig försvarsorganisation i Norden. Mattila och Malinen anger i sin artikel också att civila organisationer som ingår i totalförsvaret tycks ha “lämnats i skuggorna” när det gäller att förstå vad som engagerar individer (Mattila & Malinen, 2025, s. 713). Detta indikerar att ytterligare forskning på området behövs.

Kiili (2016) redovisar i en artikel i *Estonian Journal of Military Studies* resultat av en studie av hur det så kallade psykologiska kontraktet är av betydelse för frivilligt engagemang i en försvarsorganisation. Studien har omfattat frivilliga i försvarsorganisationen Estonian Defence League (EDL), närmast att jämföra med Hemvärnet. Organisationen har såväl anställd personal som frivilliga. Det psykologiska kontraktet definieras som ett, i de flesta fall uttalat, avtal om ömsesidigt utbyte mellan en anställd eller frivillig och en organisation. Kiilis studie är den första av sammanlagt tre som avser att undersöka hur det psykologiska kontraktet mellan de frivilliga och EDL ser ut, i syfte att förstå vad som motiverar och engagerar frivilliga i detta avseende. Kiili anger att området som innefattar frivilliga i försvaret är förhållandevis outforskat och avser att på sikt jämföra frivilliga med icke-frivilliga i estniska försvarsorganisationer. Denna första del av studien visar att de frivilliga resurserna har en förväntan på utbildning och utveckling, vilket i stort motsvaras av deras upplevda vilja att delta i sådana aktiviteter. När förväntan på organisationen stämmer

överens med vad organisationen har att erbjuda uppkommer goda förutsättningar för hållbar motivation och engagemang.

När det gäller forskning som bygger på self-determination theory i allmänhet finns ett omfattande material, men inget av detta avser Lottakåren eller andra frivilliga försvarsorganisationer. Exempel på sådan forskning är en studie av Goldman, Goodboy och Weber (2016) visar hur amerikanska collegestudenters motivation bygger på tillfredsställelse av de grundläggande psykologiska behov som beskrivs i self-determination theory (Ryan & Deci). De studenter som hade en hög grad av inneboende motivation uppvisade bättre resultat än de som hade en lägre. Studenternas intelligens var inte primärt avgörande för de resultat de uppvisade, utan den mest betydelsefulla faktorn var den inneboende motivationen. Denna motivation är en produkt av hur väl de grundläggande psykologiska behoven autonomi, kompetens och tillhörighet tillfredsställs. Studien visar hur self-determination theory kan användas för att förstå och främja motivation i utbildningssammanhang.

Ett annat exempel utgörs av en studie av Andrews (2016) som visar hur self-determination theory tillsammans med en annan motivationsteori (Public service motivation) kan ge en större förståelse för hur motivation inverkar på vad som benämns public services, det vill säga offentlig förvaltning. Studien visar hur kontexten påverkar motivation utifrån self-determination theory och kan utgöra ett ramverk för organisatoriska praktiker för att främja motivation inom offentlig förvaltning.

Forskning inom fältet volunteerism är omfattande och berör många olika aspekter såsom motiv, värderingar, personlig vinning av frivilligt engagemang, personliga nätverk samt demografiska faktorer för att nämna några (Wilson, 2000). Forskningen är i huvudsak inriktad på annat än försvarsrelaterat frivilligengagemang, såsom exempelvis vård och omsorg. Forskningen har visat att motiven till frivilligt engagemang är skiftande och att de formas av såväl individuella drivkrafter som samhällsstrukturer (Wilson, 2000).

Som framgår av ovanstående forskningsöversikt så är kunskapen om vilka motivationsfaktorer som ligger till grund för deltagande i svenska frivilliga försvarsorganisationer i allmänhet, och i Lottakåren i synnerhet, mycket begränsad. Denna uppsats kan således bidra till ökad kunskap på området.

I sökningen av tidigare forskning har Google Scholar samt Anna Lindhbibliotekets AI-tjänst använts.

3. Teori

Empirin i denna studie har relaterats till Self-determination theory (Ryan & Deci, 2017). Teorin har använts i analysdiskussionen för att belysa hur de teman som identifierats utifrån empirin kan förstås i relation till långsiktig motivation och engagemang, men inte som ett analytiskt raster för att koda materialet. I analysdiskussionen har även forskningen om volunteerism (Wilson, 2000) använts på motsvarande vis, dock i mer begränsad omfattning.

Self-determination theory beskriver vad som driver människor att handla och vilka faktorer som främjar inre motivation, lärande och välbefinnande (Ryan & Deci, 2017, s.3). Teorin utgår från att människors motivation beror på hur väl tre grundläggande psykologiska behov tillfredsställs; autonomi, tillhörighet och kompetens (Ryan & Deci, 2017, s. 5). När dessa behov tillfredsställs uppstår vad som kallas inre motivation, det vill säga en egen fri vilja att engagera sig (Ryan & Deci, 2017, s. 102). Med autonomi avses att man upplever att man själv väljer och har kontroll över sina handlingar (Ryan & Deci, 2017, s. 10). Begreppet tillhörighet syftar på det upplevda behovet av meningsfulla relationer och känslan av att känna sig socialt accepterad, medan kompetens avser känslan av att uppleva sig skicklig och effektiv och därmed kapabel att klara av vissa uppgifter (Ryan & Deci, 2017, s. 11). Teorin skiljer på inre och yttre motivation. Till skillnad från den inre motivationen bygger den yttre på belöningar och bestraffningar, vilka kan underminera den inre motivationen (Ryan & Deci, 2017, s. 123).

Teorin har valts då den har en stark empirisk och teoretisk grund och är väl beforskad samt då den kan förklara varför människor agerar och beslutar som de gör. Genom sina begrepp autonomi, kompetens och tillhörighet ger den också ett lättförståeligt ramverk för vidare analys.

4. Metod

Studien är gjord med en induktiv ansats, det vill säga det empiriska materialet får utvisa vilka slutsatser som kan dras (Langemar, 2008, s. 47). Studien är inte helt styrd av empiri, utan ett visst inslag av abduktion, ett växelspel mellan empiri och teori, förekommer ofrånkomligen (Langemar, 2008, s. 47). Det teoretiska ramverk som använts vid analysen är, som angetts ovan under avsnitt 3, Self-determination theory (Ryan & Deci, 2017). Eftersom studiens utgångspunkt, process och resultat präglas av ett induktivt angreppssätt kan studien i sin helhet betraktas som induktiv (Langemar, 2008, s. 47).

Datainsamling

Den metod som använts för datainsamling i denna studie är intervjuer. Då tiden för studien varit tämligen begränsad och då den delvis sammanföll med jul- och nyårshelgerna har enbart en begränsad mängd intervjuer, nio stycken, genomförts. Dessa intervjuer var mellan 30 och 45 minuter långa och hade formen av semistrukturerade intervjuer, det vill säga de byggde på en intervjumall med möjlighet att ställa kompletterande och förtydligande frågor beroende på hur intervjun utvecklade sig (Langemar, 2008, s. 69). Då studien avsåg att undersöka kvinnors motiv och upplevelser bedömdes denna form av intervjuer som den lämpligaste metoden för datainsamling (Langemar, 2008, s. 68). Langemar (Langemar, 2008, s. 70) betonar vikten av att inte låta sina egna föreställningar och idéer färga intervjuerna, utan istället så långt möjligt vara lyhörd och flexibel. Detta är något som har försökt att tillämpas vid genomförande av intervjuerna.

Urval

Urvalet av intervjupersoner har skett genom ett så kallat snöbollsurval, en form av icke-sannolikhetsurval, innebärande att kontakt togs med två av skribenten kända kvinnor som är medlemmar i Lottakåren och dessa fick i sin tur rekommendera andra personer att intervjua, vilka i sin tur fick rekommendera ytterligare personer (Langemar, 2008, s. 63). Detta förfaringssätt hade fördelen att det var möjligt att få tag i relevanta personer att intervjua bland annat för att viljan att delta i studien ökade då personer blev rekommenderade att delta av någon de redan känner och har förtroende för. Nackdelar med denna typ av urval är bland annat risk för bias då personer ofta väljer att rekommendera personer som liknar dem själva vilket kan leda till homogenitet i svaren och begränsad variation och därmed begränsad validitet (Langemar, 2008, s. 63).

Trots de begränsningar urvalsmetoden medför har den ändå bedömts vara lämplig i förhållande till studiens syfte, men metodens begränsningar har beaktats vid analys och tolkning av resultaten.

De intervjuade kvinnorna var alla, utom en, över 60 år och hade en medlemstid i Lottakåren mellan ett år och drygt 60 år.

Genomförande av datainsamling

Den intervjumall som tagits fram sändes inte till intervjupersonerna innan intervjuerna, eftersom det inte bedömdes som behovligt då intervjuerna avsåg att fånga personers egna

upplevelser och tankar vilket inte behövde någon djupare förberedelse från deras sida.

Samtliga intervjupersoner erhöll FHS informations- och samtyckesblankett innan intervjuerna genomfördes. Av denna blankett framgick såväl studiens syfte som hur personuppgifter skulle komma att behandlas. Samtliga personer lämnade sitt samtycke till att delta i studien på de villkor som angetts.

Intervjuerna genomfördes per telefon och samtliga intervjuer spelades in på ljudfil för att därefter transkriberas. Inga namn eller andra uppgifter som kunnat medföra att intervjupersonerna kan identifieras har sparats.

En röstinspelning av ifrågavarande slag är dock att betrakta som lagring av personuppgifter, varför det vidtogs extra skyddsåtgärder för inspelningarna. De förvarades på en lösenordsskyddad dator och i utrymmen som enbart var åtkomliga för skribenten. Direkt efter respektive intervju skedde transkribering och så snart detta var klart raderades ljudfilen. Total anonymisering av intervjupersonerna har skett i transkriberingen och vid analysen av intervjuerna. Intervjupersonerna har av detta skäl betecknats med siffror, ett till nio, och samtliga namn och befattningar har utelämnats.

Metod för genomförande av analys

För att analysera det insamlade materialet har tematisk analys såsom den beskrivs av Braun och Clarke (Braun & Clarke, 2006) använts. Tematisk analys är en grundläggande metod för analys av kvalitativt material då den är flexibel och möjliggör en transparent och tydlig beskrivning av hur data har använts så att det på så sätt går att följa forskningsprocessen (Braun & Clarke., 2006, s. 78). Det är dock väsentligt att skribenten explicit anger sina egna antaganden vid analys av materialet (Braun & Clarke, 2006, s. 78). Tematisk analys har bedömts som lämplig då den är en flexibel och lättillgänglig analysmetod som möjliggör strukturering av kvalitativa data. Den möjliggör att centrala teman och mönster i det empiriska materialet kan identifieras. Det ska dock noteras att den samtidigt ställer krav på tydlighet och reflexivitet för att undvika subjektiva tolkningar. Detta är något som har beaktats vid genomförande av analysen, exempelvis genom ett tydligt angivande av hur koder och teman definierats och använts. En annan begränsning med metoden är att den riskerar att innebära en ren beskrivning av materialet om den inte kopplas till teori (Braun & Clarke, 2006, s. 81). Detta har hållits i beaktande under analysprocessen.

Genomförande av analys

Samtliga transkriberade intervjuer skrevs ut på papper och därefter vidtog en första genomläsning av hela materialet. Utifrån detta kunde generella mönster identifieras och en första kodning av materialet utifrån mycket preliminära teman och koder kunde göras. Teman framkom främst med utgångspunkt i materialet och forskningsfrågan, men influerades samtidigt också av den valda teorin. Den analytiska processen som helhet innefattade en utveckling från ren beskrivning av data till tolkning av desamma (Braun & Clarke, 2006, s. 84). Processen var inte linjär utan snarare cirkulär, innebärande att den inte löpte strikt från en fas till nästa utan rörde sig fram och tillbaka mellan faserna (Braun & Clarke, 2006, s. 86).

Att göra sig bekant med det insamlade materialet var avgörande för att senare kunna genomföra analys av det. Detta startade redan vid transkribering av materialet och följdes av flera genomläsningar av det. Såväl transkribering som genomläsning utgör ett mycket tidskrävande arbete, men utgör grunden för det fortsatta arbetet varvid det fick ta den tid som krävdes. Transkribering utgör dock ett viktigt instrument som gör det möjligt att systematiskt studera det insamlade materialet. Det minskar risken för att tolkningar grundas enbart på minnesintryck från intervjuerna och bidrar till att skapa en tydlig koppling mellan empiri och analys. Detta i sin tur ger en större transparens och bidrar till högre trovärdighet genom att bland annat exakta citat kan anges. I denna studie bedöms fördelarna med transkribering överväga nackdelarna, eftersom syftet med studien är att genomföra en kvalitativ analys där transparens, jämförbarhet och möjligheten att använda empiriska citat är centrala.

Efter att materialet lästs igenom ett flertal gånger och preliminära koder sorterats in under de preliminära teman som hittats kunde teman och koder slutligen fastställas. Processen med att generera koder utgör en viktig del av analysprocessen, då data kan sorteras i meningsfulla grupper (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Vissa av koderna befanns så småningom irrelevanta då de inte rörde det område forskningsfrågorna avsåg. De behölls ändå vid sidan om själva analysen för den händelse att de skulle komma att behövas i ett senare skede. Då materialet kodats fullständigt fördes koderna in under de preliminära teman som hittats. Härefter gjordes en kontroll av teman så att de inte var otydliga eller överlappande. Vissa justeringar gjordes, både av koder och teman. Först efter detta kunde slutliga koder och teman fastställas. Definitioner av varje tema togs fram och fastställdes. Braun och Clarke betonar vikten av att inte göra teman för breda, för diversifierade eller för komplexa (Braun & Clarke, 2006, s. 92). Detta hölls i beaktande under hela processen. De teman som togs fram var självbestämmande, kunskap och förmåga, samhällsnytta och gemenskap. De fyra teman som fastställts har i denna uppsats definierats enligt följande:

- Tema självbestämmande: förmåga och möjlighet att genom medvetna beslut och handlingar påverka sin situation inom ramen för de strukturer som finns
- Tema kunskap och förmåga: att ha insikter och information och kunna använda detta i praktiken. Kunskap handlar om att veta något, förmåga handlar om att kunna göra något
- Tema samhällsnytta: positiva konsekvenser av ett agerande eller en verksamhet som bidrar till samhällets funktion
- Tema gemenskap: samhörighet, delade värderingar och ömsesidig respekt

Ett exempel på texternas förhållande till teman och koder är:

- Citat: ”få möjlighet att lära mig ett ledarskap”
- Kod: ledarskapsutveckling
- Tema: kunskap och förmåga

Ytterligare ett exempel utgörs av följande:

- Citat: “jag kom in i en väldigt fin gemenskap”
- Kod: snabb inkludering
- Tema: gemenskap

Samtliga teman berörs mer utförligt i analysen nedan.

Etiska överväganden

Under denna studie har hänsyn tagits till forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2024). Exempelvis har samtliga intervjupersoner informerats om studiens omfattning och syfte, samtycke, frivillighet, konfidentialitet och möjligheten att när som helst avbryta sin medverkan. Forskningsetiska principer har följts under hela arbetets gång bland annat genom skydd för personuppgifter och total anonymisering av materialet. På detta sätt har personuppgifter kunnat skyddas och citat kunnat användas utan att spårning till person är möjlig.

5. Analys

Denna uppsats syftar till att beskriva och förstå varför svenska kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer fortsätta vara engagerade i kåren. De frågor uppsatsen syftar till att besvara är: vilka motivationsfaktorer ligger till grund för kvinnors beslut att ansluta sig till Lottakåren? Sker någon förändring av dessa efter inträde? Analysen har grundat sig på det genom intervjuer inhämtade empiriska materialet. I analysdiskussionen har ett teoretiskt

ramverk baserat på self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) använts för att belysa hur de teman som identifierats kan förstås när det gäller motivation och engagemang. Till viss del har även ramverket om volunteerism använts för att kontextualisera empirin.

Analysen har genomförts utifrån två olika perspektiv: (1) motiv bakom beslutet att gå med i Lottakåren, samt (2) motiv för fortsatt engagemang. Innan dessa perspektiv beskrivs och analyseras görs en sammanfattning av hur informanterna fick kännedom och utvecklade intresse för Lottakåren och varför just Lottakåren valdes.

Vägar till engagemang: kännedom och intresse för Lottakåren

Innan motiven för att ansluta sig till Lottakåren redogörs för och analyseras följer en beskrivning av de sätt på vilka informanterna ursprungligen fått kännedom om just Lottakåren. Sätten varpå informanterna fick kännedom om Lottakåren skiftar och beskrivs nedan.

De flesta intervjupersoner sade sig ha fått kännedom om Lottakåren genom familj, bekanta eller arbetskamrater. I flera fall har den första kontakten skett via personliga relationer, såsom arbetskamrater, familj eller bekanta som själva är engagerade i organisationen; “en arbetskamrat pratade om Lottakåren och att man kunde göra något specifikt” och “min mamma var aktiv inom Lottakåren”. Detta tyder på att personliga nätverk spelar en central roll då det gäller att göra Lottakåren synlig och begriplig för tänkbara nya medlemmar. Sådana nätverk ökar chanserna för att personer ska engagera sig i frivilligorganisationer (Wilson, 2000, s. 223).

Utöver personliga kontakter tycks även fysisk närvaro i det offentliga rummet vara en viktig väg till kännedom och intresse. Exempel på detta ur berättelserna är “de [Lottorna] stod på Stora torget och hade julmarknad”, “vi såg något flygblad eller någon affisch och tänkte att det där såg spännande ut” samt “tänk om någonting händer....det kom väl upp något på sociala medier som jag tittade lite på”. Dessa former av exponering synes leda till att intresse väcks och på så sätt i förlängningen till en mer konkret kontakt med Lottakåren där individen upplever att den själv kan välja att utforska organisationen vidare och ta ställning till sitt vidare engagemang.

I flera fall framkommer dessutom att informanterna redan innan de hade kännedom om Lottakåren bar på en diffus vilja att ”göra något” eller engagera sig i något meningsfullt. Kännedomen om organisationen kan därmed förstås som en utlösande faktor som aktiverar ett redan existerande behov av engagemang. Detta kan tolkas som ett uttryck för ett underliggande behov av kompetens, men även av meningsfullhet och gemenskap, där

individen söker sammanhang i vilka den egna handlingsförmågan kan utvecklas och komma till uttryck. Kännedomen om Lottakåren kan därmed förstås som en utlösande faktor som aktiverar ett redan existerande motivationsunderlag, snarare än som en ursprunglig orsak till engagemanget i sig.

Varför just Lottakåren?

Av informanternas berättelser framgår att valet av att ansluta sig till just Lottakåren, istället för till andra frivilliga försvarsorganisationer såsom exempelvis Hemvärnet, Röda Korset eller Blå Stjärnan, i de flesta fall inte var resultatet av något strategiskt övervägande. Valet synes till stora delar ha varit styrt utifrån den kunskap som erhållits av personliga kontakter vilket illustreras av följande citat: "hon berättade om Lottakåren" och "jag tror det var en slump, hon berättade för mig om Lottakåren". Lottakåren blev härmed ett synligt och tydligt alternativ, men någon aktiv jämförelse med andra organisationer synes inte ha gjorts.

Lottakåren valdes för att den fanns nära till hands och var känd genom andra personer.

Några informanter valde Lottakåren eftersom den erbjöd en konkret krigsplacering i en tid då personerna annars hade kunnat krigsplaceras var som helst.

I en del fall var ett intresse för flyg avgörande: "flyg hade alltid intresserat mig", "det var inte någon militär avvägning, utan mer att det var spännande med flyg" samt "jag fick veta att det fanns något som heter Stockholms flyglottakår". I dessa fall framstår Lottakåren som en ingång till ett intresseområde. Inte heller här synes någon direkt jämförelse med andra försvarsorganisationer ha gjorts, annat än ett konstaterande att Lottakåren var den organisation som kunde erbjuda flygrelaterade uppgifter.

Lottakåren beskrivs också som ett relevant och konkret sätt att kunna bidra i händelse av kris eller krig: "man ville ju göra något, kunna hjälpa till i kris" och "jag ville själv bestämma vad jag skulle göra i totalförsvaret".

Informanternas berättelser visar att valet av Lottakåren i första hand inte var resultat av djupgående strategiska avvägningar utan snarare ett resultat av informella processer grundade i personliga nätverk samt individuella intresseområden. Någon aktiv jämförelse med andra frivilliga försvarsorganisationer tycks inte ha gjorts.

Motiv till beslut att ansluta sig till Lottakåren

Motiven bakom beslutet att ansluta sig till Lottakåren skiftar och kan beskrivas och analyseras utifrån det empiriska materialets fyra teman. I viss utsträckning har dessa motiv kunnat relateras till de tre grundläggande behov (autonomi, kompetens och tillhörighet) som

beskrivs i self-determination theory (Ryan & Deci, 2017). Nedan följer en beskrivning av de motiv som framkommit under intervjuerna med de nio Lottorna. Motiven beskrivs och analyseras nedan för varje tema; självbestämmande, kunskap och förmåga, samhällsnytta samt gemenskap var för sig. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning.

Självbestämmande

Valet att ansluta sig till Lottakåren beskrivs som något frivilligt och inte påtvingat, trots att valet har gjorts inom de strukturella ramar som totalförsvaret innebär. Informanternas berättelser visar att självbestämmande var ett viktigt motiv till anslutning. Flera informanter beskriver beslutet att ansluta sig till Lottakåren som ett självstyrt och medvetet val, ofta i relation till totalförsvarets ramar: “på den tiden skulle man ju göra någon form av totalförsvarsplikt...jag ville bestämma själv vad jag skulle göra”, “[kunde inte mönstra] så då var Lottakåren ett bra alternativ”. Genom att ansluta sig till Lottakåren har informanterna själva kunnat påverka sin placering och sitt deltagande i totalförsvaret.

Detta ligger nära den motivationsfaktor som i self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) kallas för autonomi vilket innebär känslan av att uppleva handlingsfrihet, inflytande och möjlighet att göra meningsfulla val. Lottakåren ses som ett sätt att möjliggöra ett engagemang som upplevs som meningsfullt och självvalt. Medlemskap i Lottakåren har även haft en direkt påverkan på vissa informanternas krigsplacering, varigenom de upplevt att de haft ett eget inflytande över denna. Lottakåren framstår som en organisation som möjliggör flexibla och frivilliga former för samhällsengagemang och totalförsvaret snarare än genom hierarkiska och tvingande strukturer.

Kunskap och förmåga

Behovet av ytterligare kunskap och förmåga som motivationsfaktor är genomgående mycket framträdande i det empiriska materialet. Flertalet av informanterna uttrycker att de velat lära sig, bli förberedda och kunna agera vid kris eller krig. Detta kommer till uttryck bland annat på följande vis “samtidigt som jag kunde lära mig något”, “det är ju väldigt oroliga tider och man känner sig lite handfallen” och “så att jag liksom kan ta hand om mig själv och familjen...det är bra att man vet vad man ska göra om det händer någonting, även för grannarna”.

Informanterna har visat på hur strävan efter ytterligare kunskap och förmåga, både i relation till den egna vardagen och till samhället i stort, har utgjort motivation till att ansluta

sig till Lottakåren. Kopplingen till oroliga tider förstärker betydelsen av detta som ett sätt att minska maktlöshet och skapa handlingsutrymme

I några fall relateras också motivationen till ett särskilt intresseområde, i detta fall flyg: “vi tyckte det var spännande med flyg” och “flyg har alltid intresserat mig” . Att det just rör flyg, och inte andra intresseområden, har samband med den form av urval som gjorts för datainsamling. Urvalet gjordes som angetts ovan som ett snöbollsurval, vilket resulterat i att personer med liknande intressen och profiler har intervjuats. Vid ett mer slumpmässigt urval av intervjupersoner hade just flyget inte blivit så dominerande som i förevarande fall, men detta är en begränsning som tagits i beaktande vid analysen av materialet. Oavsett vilket intresseområde som legat bakom det upplevda behovet av ytterligare kunskap så kan sådana intressen ses som interna motivationsfaktorer som i sig är grund till den mer övergripande motivationsfaktorn kompetens.

Det empiriska materialet indikerar att engagemanget i Lottakåren inte enbart ses som ett medel att bidra till samhällsnytta, utan också som ett led i personlig kompetensutveckling och stärkande av egen förmåga.

Det empiriska materialet visar att det upplevda behovet av ytterligare kunskap och förmåga spelat stor roll för beslutet att ansluta sig till Lottakåren. Detta sammanfaller till viss del med vad som inom self-determination theory kallas för kompetens. Det ska dock noteras att begreppet kompetens i denna teori avser upplevelsen av sig skicklig och effektiv och av att känna sig kapabel att klara av vissa uppgifter. När det gäller beslutet att ansluta sig till Lottakåren var det snarare en önskan om att på sikt få detta behov tillfredsställt som var avgörande.

Samhällsnytta

Ett återkommande tema är det upplevda behovet av att göra samhällsnytta: “jag kände att jag ville göra något som kunde vara till nytta för det stora allmänna” och “vill vara någonstans där man kan hjälpa till om det skulle hända något” . Ingen av informanterna uttrycker dock tankar om patriotism eller försvar av nationella värden, utan viljan att bidra uttrycks istället mer på ett civilförsvarsplan där dock hotet om kris eller krig finns med i bakgrundsbilden. Samhällsnytta i denna förståelse kan härvidlag ses som en faktor som har internaliserats hos informanterna och blivit till en del av deras inre motivation. Behovet av att göra samhällsnytta skulle kunna knytas an till begreppet försvarsvilja i dess vidare bemärkelse, men det ter sig utifrån det empiriska materialet svårt att tydligt knyta det till något av de tre grundläggande behoven som anges i self-determination theory (Ryan & Deci,

2017). Möjligen utgör behovet av att göra samhällsnytta något utöver dessa tre behov. Det ligger närmare det som inom volunteerismforskningen beskrivs som värderingsbaserad motivation (Wilson, 2000), men också i gränslandet mot public service motivation (Andrews, 2016).

Gemenskap

Behovet av gemenskap synes ha varit en sekundär faktor för motivationen att ansluta sig till Lottakåren. Flera informanter betonar att sociala aspekter såsom gemenskap och social samvaro inte varit avgörande för beslutet: “att vara en del i en gemenskap var inte det huvudsakliga” och “bara för det sociala... det var inte min grej”. Samtidigt förekommer berättelser om att engagemanget i Lottakåren skedde tillsammans med andra, exempelvis vänner och jämnåriga, vilket tyder på att gemenskap ändå haft en viss betydelse: “vi var ett gäng tjejer som ville ha något att göra”.

Det i self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) beskrivna behovet av tillhörighet synes snarare fungerat som stödande än som drivande för motivationen till beslutet att ansluta sig till Lottakåren.

Sammanfattning

Analysen av det empiriska materialet visar tydligt att motiven till beslutet att ansluta sig till Lottakåren i hög grad präglas av ett upplevt behov av självbestämmande, det vill säga att själv kunna påverka sin situation istället för att bli påtvingad något samt av ett upplevt behov av ytterligare kunskap och förmåga, både för personlig del och för att kunna bidra till samhällsnytta. Ett behov av att faktiskt kunna göra samhällsnytta framträder också. Behovet av gemenskap framträder inte lika tydligt i det empiriska materialet, snarare har detta tonats ner som ett motiv till att ansluta sig till Lottakåren. Gemenskap synes mer som en sekundär faktor i sammanhanget.

Motiv för fortsatt engagemang

På samma sätt som motiven till beslutet att ansluta sig till Lottakåren skiftar så skiftar också motiven för fortsatt engagemang i kåren. Nedan beskrivs och analyseras motiven till fortsatt engagemang, det vill säga vilka motivationsfaktorer som utgör grund för beslutet att fortsätta vara medlem i Lottakåren. Beskrivningen utgår från de fyra teman som det empiriska materialet visat; självbestämmande, kunskap och förmåga, samhällsnytta och gemenskap. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning.

Självbestämmande

Det empiriska materialet visar tydligt att engagemanget i Lottakåren upplevs som självvalt och präglad av handlingsutrymme. Informanterna beskriver hur de själva kan välja omfattning och inriktning på sitt engagemang, exempelvis genom uttalanden som ”jag kan själv bestämma vad jag engagerar mig i”, ”jag valde ju vad jag skulle göra” och ”man är med i allt man själv vill”. Även möjligheten att anpassa engagemanget efter livssituation – ”oavsett om man har mycket eller lite tid” – framhålls som central. Avsaknaden av upplevda krav och betoningen på frivillighet framkommer också i materialet: ”det finns inga krav”, ”bra med frivilligtanken” och kan tolkas som att detta bidrar till att engagemanget inte upplevs som styrt eller påtvingat. I likhet med vad som ovan beskrivs under ”Motiv till beslut att ansluta sig till Lottakåren” framstår Lottakåren även efter inträde som en organisation som möjliggör självbestämmande genom att den erbjuder flexibla och frivilliga former för engagemang. Ingenstans förekommer uttalanden om exempelvis tvingande strukturer, utan det är snarare frånvaron av sådana som betonas som ett positivt inslag.

Enligt self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) är just upplevelsen av autonomi avgörande för att motivation ska bli uthållig över tid, vilket bidrar till att förklara varför individer väljer att stanna kvar i organisationen även under längre perioder.

Kunskap och förmåga

Ett återkommande tema i materialet är upplevelsen av att utveckla kunskap, färdigheter och självförtroende genom engagemanget. Informanterna betonar tillgången till utbildning och praktisk träning, exempelvis ”jag har fått lära mig så mycket”, ”min utbildning var till konkret nytta” och ”jag vet vad jag ska göra”. Detta bidrar till en känsla av kunskap, förmåga och kontroll både i organisationens verksamhet och i såväl mer vardagliga situationer som i samhälleliga krissituationer.

Flera citat pekar även på personlig utveckling och överförbar kompetens, såsom ”man har ju vuxit som person”, ”har lärt mig att tro på mig själv” och ”haft nytta av i mitt civila jobb också”. Att den kunskap och förmåga som utvecklats upplevs som meningsfull även utanför organisationen stärker motivationen då den gör engagemanget till en del av individens bredare livssammanhang.

Även här förekommer många likheter med hur förväntad kunskap och förmåga spelat roll för beslutet att ansluta sig till Lottakåren. Att tillfredsställa behovet av kompetens, såväl

vad gäller personlig utveckling som avseende omvärld och krisberedskap, är en viktig motivationsfaktor även för fortsatt engagemang..

Samhällsnytta

Möjligheten att bidra till samhällsnytta beskrivs som värdefull av informanterna: "jag gör skillnad och jag behövs", "det är ett engagemang större än sig själv" och "inte vara till last om något händer utan kunna hjälpa till". Detta kan vara tecken på såväl altruism, det vill säga ett rent osjälviskt handlande till gagn för andra, som egen vinning, till exempel att man känner sig som en bättre människa eller får en viss status om man på något sätt bidrar till det allmännas bästa. Det går inte att säga utifrån det empiriska materialet vad den egentliga grunden till viljan att göra samhällsnytta är och det går inte att knyta denna vilja till något av de grundläggande behov som beskrivs i self-determination theory (Ryan & Deci, 2017). Att göra samhällsnytta synes ligga tämligen nära begreppet försvarsvilja eller vad som mer generellt inom volunteerismforskningen beskrivs som värderingsbaserad motivation (Wilson, 2000).

Gemenskap

Upplevelsen av gemenskap framträder starkt i materialet genom beskrivningar av inkludering, respekt och ömsesidigt stöd. Informanterna lyfter fram att de snabbt kommit in i sociala sammanhang ("jag kom snabbt in i en grupp"), att organisationen varit välkomnande ("kåren var fantastisk med att inlemma mig") och att klimatet präglas av respekt ("alla är väldigt positiva och respektfulla").

Gemenskapen beskrivs inte enbart i sociala termer utan även som en källa till identitet och stolthet, exempelvis "jag är stolt över att vara Lotta" och "jag har en egen identitet". Detta tyder på att känslan av gemenskap är känslomässigt och symboliskt betydelsefull. Detta stärker enligt self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) både motivationens kvalitet och individens vilja att fortsätta engagemanget över tid.

Gemenskap framträder som en betydligt mer central faktor för det fortsatta engagemanget i Lottakåren än för det initiala beslutet att ansluta sig. Medan inträdet i organisationen i hög grad tycks ha varit individbaserat och präglad av självständigt fattade beslut, framstår relationer, gemenskap och upplevelsen av att vara behövd som mer avgörande för att engagemanget ska vidmakthållas över tid. Enligt self-determination theory (Ryan & Deci) är tillfredsställelsen av behovet av tillhörighet en viktig förutsättning för

uthållig motivation, då socialt meningsfulla sammanhang bidrar till att engagemanget inte bara upprätthålls utan också fördjupas och integreras i individens självbild.

En del citat visar på potentiella eller faktiska hot mot känslan av gemenskap: "ibland kan vi slänga paj på varandra" och "skulle det bli mycket slitningar och intriger". Sådana förhållanden kan skapa social osäkerhet och minska känslan av gemenskap och därmed bidra till att minska den långsiktiga motivationen.

Det är först under tiden för det aktiva engagemanget som reflektion avseende eventuella tänkbara eller faktiska demotiverande faktorer sker. Detta ter sig som rimligt eftersom det troligen är först under tiden som medlem som dessa tankar materialiseras. I sammanhanget finns inga uttalanden om yttre faktorer såsom hot eller belöningar, utan det är snarare bristande organisatoriska eller sociala förutsättningar som framkommer som potentiella hot mot en långsiktig motivation.

Sammanfattning

Motiven för fortsatt engagemang i Lottakåren varierar mellan individer. Analysen visar dock att engagemanget upplevs som självvalt och flexibelt, vilket tillfredsställer behovet av autonomi och bidrar till uthållig motivation. Möjligheten att utveckla kunskap, färdigheter och självförtroende framstår som en central motivationsfaktor kopplad till kompetens, där engagemanget upplevs som meningsfullt såväl för den egna personen som inom och utanför organisationen. Att kunna bidra till samhällsnytta lyfts också som en viktig faktor av informanterna för deras engagemang. Gemenskap genom inkludering, identitet och upplevelsen av att vara behövd framträder som betydelsefull för det långsiktiga engagemanget. Några direkta demotiverande faktorer i form av yttre tvång eller belöningar framkommer inte; i stället identifieras potentiella hot mot motivationen i organisatoriska och relationella brister som kan begränsa känslan av gemenskap och därmed eventuellt minska motivationen.

6. Slutsatser och diskussion

Sammanfattande slutsatser

Studiens syfte har varit att beskriva och förstå varför svenska kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren. De frågor studien avsett

att besvara är: Vilka motivationsfaktorer ligger till grund för kvinnors beslut att ansluta sig till Lottakåren? Sker någon förändring av dessa efter inträde?

Analysen visar att motivationen till både inträde och fortsatt engagemang är sammansatt och i hög grad bygger på samma grunder: möjlighet att själv välja vad och i vilken utsträckning man vill engagera sig i, möjlighet att skaffa sig ytterligare kunskap och förmåga inom specifika områden, till exempelvis hemberedskap och krishantering, möjligheten att göra samhällsnytta samt känslan av gemenskap. Den sociala biten, känslan av gemenskap, framträder dock som en faktor som är av betydelse för det fortsatta engagemanget men som varit av underordnad betydelse för beslutet att ansluta sig till Lottakåren.

Resultaten visar att beslutet att ansluta sig till Lottakåren främst motiveras av upplevelsen av självbestämmande och ett upplevt behov av ytterligare kunskap och förmåga samt att kunna bidra till samhällsnytta. Kvinnorna beskriver inträdet som ett frivilligt och självvalt beslut, ofta kopplat till en vilja att bidra till samhället och samtidigt kunna utveckla egna färdigheter och självförtroende, särskilt i relation till krisberedskap och samhällsnytta. Behovet av att göra samhällsnytta framstår som en egen motivationsfaktor i sammanhanget. Behovet av gemenskap framträdde däremot som mindre betydelsefullt i detta initiala skede.

Ett viktigt resultat i studien är att grunderna för motivationen förändras efter inträdet i organisationen. Medan självbestämmande, kunskap/förmåga samt att göra samhällsnytta är avgörande för såväl beslutet att gå med som för fortsatt engagemang, framstår även gemenskap som allt mer betydelsefull för det fortsatta engagemanget. Gemenskap, identitet och upplevelsen av att vara behövd bidrar till att engagemanget vidmakthålls och fördjupas över tid.

Detta tyder på att motivationen för engagemang i Lottakåren inte är statisk, utan utvecklas i takt med individens erfarenheter inom organisationen. Resultatet är i linje med antagandet inom self-determination theory om att långsiktig och uthållig motivation förutsätter att samtliga de tre grundläggande psykologiska behoven autonomi, kompetens och tillhörighet tillfredsställs. Motsvarande resultat framkommer även i artikeln om studenters motivation (Goldman, Goodboy och Weber, 2016).

Behov av att göra samhällsnytta, alternativt försvarsvilja (i undersökningen benämnt "försvarsrelaterade värderingar"), är enligt den undersökning som gjorts av Mattila och Malinen (2025) det vanligaste motivet till att personer valt att ansluta sig till en frivillig försvarsorganisation. Behovet av att bidra till samhällsnytta är inte något som direkt ingår i de tre grundläggande behov som beskrivs i self-determination theory (Ryan & Deci, 2017).

Möjligen är detta ett separat behov som inte med tydlighet kan knytas till något av de tre behov som Ryan och Deci beskriver, utan kan istället förstås vad som inom volunteerismforskningen beskrivs som värderingsbaserad motivation (Wilson, 2000).

Resultat i relation till tidigare forskning

Resultaten ligger i flera avseenden i linje med tidigare forskning om volunteerism, som visat att frivilligt engagemang ofta grundas i individuella drivkrafter såsom personlig utveckling, upplevelsen av handlingsutrymme och en vilja att bidra till något meningsfullt (Wilson, 2000). Även rapporter från FOI (2016) och Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF, 2025) pekar på att motivation i frivilliga försvarsorganisationer formas av viljan att bidra till samhällssäkerhet, att utveckla färdigheter samt att känna delaktighet. Denna studie bekräftar dessa resultat men bidrar samtidigt med en fördjupad förståelse av hur dessa motiv tar sig uttryck i en försvarsrelaterad och kvinnodominerad kontext.

Ett resultat är att självbestämmande framstår som en avgörande motivationsfaktor vid inträdet i Lottakåren. Informanterna beskriver anslutningen som ett frivilligt och medvetet val, ofta kopplat till möjligheten att själva påverka sin roll inom totalförsvaret. Detta ligger nära det behov av autonomi som beskrivs inom self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) och bekräftar tidigare forskning som visat att upplevelsen av kontroll och frivillighet är central för att motivation ska uppstå. Studien nyanserar dock bilden genom att visa att autonomi i detta sammanhang inte enbart handlar om individuella val i vardagen, utan också om möjligheten att aktivt positionera sig inom ett statligt reglerat system såsom totalförsvaret.

Behovet av kunskap och förmåga framträder som en stark motivationsfaktor både vid inträde och för fortsatt engagemang. Informanterna beskriver hur utbildning, träning och utveckling av praktiska färdigheter bidrar till ökad trygghet och handlingsberedskap, särskilt i relation till kris och samhällsstörningar och ett eventuellt krigshot. Detta ligger i linje med Kiilis (2016) studie om psykologiska kontrakt inom försvarsorganisationer, där förväntningar på utbildning och utveckling visat sig vara centrala för hållbart engagemang. Resultaten bekräftar även tidigare tillämpningar av self-determination theory inom andra samhällskontexter, exempelvis utbildning och offentlig förvaltning, där tillfredsställelse av behovet av kompetens visat sig vara avgörande för långsiktig motivation (Goldman, Goodboy & Weber, 2016; Andrews, 2016).

Ett särskilt intressant resultat i studien är att gemenskap och tillhörighet framstår som av underordnad betydelse vid beslutet att ansluta sig till Lottakåren, men får ökad betydelse

för det fortsatta engagemanget. Detta nyanserar tidigare forskning om frivilligt arbete, där social gemenskap ofta lyfts fram som ett primärt inträdesmotiv (Wilson, 2000). I förevarande studie tycks gemenskap snarare fungera som en faktor för ett bibehållet engagemang, snarare än ett inträdesmotiv. Detta resultat ligger i linje med antaganden inom self-determination theory om att tillhörighet är särskilt viktig för att motivation ska bli uthållig över tid (Ryan & Deci, 2017). Resultatet bidrar därmed till en fördjupad förståelse av hur sociala relationer och kollektiv identitet successivt integreras i individens motivation.

Viljan att göra samhällsnytta framträder genomgående som en betydelsefull motivationsfaktor, men är svårare att entydigt knyta till de tre grundläggande psykologiska behoven inom self-determination theory. Resultatet överensstämmer med Mattila och Malinens (2025) studie av frivilligt engagemang i en nordisk försvarsorganisation, där försvarsrelaterade värderingar utgjorde det vanligaste motivet till anslutning. I denna studie uttrycks samhällsnyttan dock främst i termer av civilt ansvar och krisberedskap snarare än patriotism eller nationellt försvar, vilket kan spegla både kontextuella och könsspecifika dimensioner av motivation.

Teoretiska implikationer

Studien bidrar till self-determination theory genom att empiriskt visa hur behoven av autonomi, kompetens och tillhörighet inte nödvändigtvis är lika framträdande samtidigt, utan aktualiseras olika beroende på var i processen individen befinner sig. Resultaten indikerar att teorins komponenter kan förstås som dynamiska snarare än statiska, vilket innebär att deras relativa betydelse förändras över tid. Genom att utgå från empiriskt framvuxna teman istället för förutbestämda teoretiska kategorier bidrar studien till en mer induktivt informerad tillämpning av teorin.

Vidare visar studien hur self-determination theory kan användas för att förstå motivation inom frivilliga försvarsorganisationer, ett område som hittills varit sparsamt beforskat. Kombinationen av ett försvarsrelaterat sammanhang och en kvinnodominerad organisation bidrar med nya perspektiv till både motivations- och volunteerismforskningen.

Resultaten pekar även på att behovet av att göra samhällsnytta kan utgöra en central motivationsaspekt som inte fullt ut fångas av self-determination theorys tre grundläggande behov, vilket indikerar ett behov av vidare teoretisk utveckling eller kombination med andra teorier och/eller med forskningsfältet volunteerism.

Praktiska implikationer

Resultaten indikerar att organisationer som Lottakåren och eventuellt också andra frivilliga försvarsorganisationer kan stärka sin rekrytering genom att betona möjligheten till självvalt och flexibelt engagemang och konkret kompetensutveckling, bland annat innebärande en stor möjlighet att bidra till samhällsnytta. För att främja långsiktigt engagemang och därmed kunna behålla de personella resurserna framstår det dock även viktigt att arbeta aktivt med gemenskap, inkludering och tydliga roller, så att medlemmarnas behov av gemenskap och kompetens fortsatt tillfredsställs.

Fungerande interna strukturer och sociala relationer för att undvika att motivation undermineras över tid synes också vara en viktig faktor att ha i beaktande.

Metoddiskussion

Den tillämpade metoden beskrivs mer utförligt i avsnitt 5 ovan. Här följer en sammanfattande diskussion.

Studiens metodval har bedömts vara lämpligt för det syfte studien haft, att beskriva förstå varför svenska kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren. Metodvalet medför dock en del begränsningar vilket ska beaktas vid tolkningen av resultatet.

Studien har genomförts med utgångspunkt i empiriskt material grundat på semistrukturerade intervjuer vilka har möjliggjort fördjupad förståelse och beskrivning av informanternas erfarenheter, upplevelser och tolkningar, vilket är centralt vid studier av motivation och meningsskapande processer. Studien har haft en induktiv utgångspunkt, med inslag av abduktion, vilket har gett utrymme för att låta empirin vara vägledande samtidigt som analysen har relaterats till ett etablerade teoretiska ramverk, self-determination theory (Ryan & Deci, 2017) samt volunteerism (Wilson, 2000).

Valet att genomföra intervjuerna per telefon kan ha påverkat materialets karaktär. Telefonintervjuer kan underlätta deltagande och skapa trygghet, men innebär samtidigt att icke-verbala uttryck såsom kroppsspråk går förlorade, vilket kan begränsa möjligheten att fånga nyanser i informanternas berättelser. Samtidigt kan telefonformatet ha bidragit till att minska informanternas behov av att vara socialt till lags, särskilt i frågor som rör engagemang, lojalitet och kritik mot organisationen.

Även urvalsmetoden, snöbollsurval, medför vissa begränsningar. Den har varit ändamålsenlig för att nå relevanta intervjupersoner inom en relativt begränsad tid, men innebär en risk för homogenitet i materialet. Att majoriteten av de intervjuade kvinnorna är över 60 år och till viss del känner varandra kan ha påverkat resultaten, då perspektiv från andra och yngre medlemmar endast kommer till uttryck i begränsad utsträckning. Detta begränsar studiens variation och innebär att viss försiktighet med att generalisera resultaten till samtliga kvinnor inom organisationen och till andra frivilliga försvarsorganisationer bör iakttas.

Att majoriteten av informanterna är äldre kvinnor kan ha påverkat hur motivation formulerats. Tidigare forskning har visat att livsfas och ålder kan påverka både motiv och former för ideellt engagemang (Wilson, 2000), vilket bör beaktas vid tolkningen av resultaten.

Den tematiska analysen bedöms ha bidragit till en systematisk och transparent bearbetning av det empiriska materialet. Att relatera det empiriska materialet till self-determination theory (Ryan & Deci) och volunteerism (Wilson, 2000) har bedömts ha varit ändamålsenligt då dessa erbjuder begrepp som på ett tydligt sätt fångar informanternas beskrivningar av motivation, engagemang och mening. Samtidigt innebär detta att andra möjliga tolkningar av motivation inte har beaktats. Studien gör därför inte anspråk på att ge en fullständig bild av alla faktorer som påverkar engagemang i Lottakåren, utan belyser motivation som den framkommer i det empiriska materialet relaterad till self-determination theory samt volunteerism..

Trots de begränsningar som finns avseende den tillämpade metoden kan studien bidra till kunskap som kan vara av värde vid såväl framtida forskning och teorianvändning som vid praktiskt arbete i Lottakåren och eventuellt andra frivilliga försvarsorganisationer.

7. Framtida forskning

Denna studie har belyst varför kvinnor valt att ansluta sig till Lottakåren och varför de väljer att fortsätta vara engagerade i kåren.

Det behövs mer forskning på området motivation för engagemang i frivilliga försvarsorganisationer i allmänhet. Det finns ännu en begränsad mängd forskning på detta område. Förändrade samhällsförhållanden med ökat fokus på totalförsvar gör det vetenskapligt relevant att undersöka hur civila engageras. Forskning om

motivationsfaktorer i detta sammanhang kan bidra till ökad kunskap om varför individer engagerar sig och i förlängningen till samhällets förmåga att hantera kriser samt öka den civila beredskapen, vilket i sin tur innebär en ökad motståndskraft i händelse av kris och krig.

Ökad kunskap om motivationsfaktorer kan även vara av värde för de frivilliga försvarsorganisationernas möjligheter att rekrytera och behålla personella resurser.

Forskning på kvinnors motivationsfaktorer för engagemang i Lottakåren skulle även vara värdefull då den skulle bidra till att synliggöra en tämligen osynlig grupp i sammanhanget, kvinnor, och dess värde för totalförsvaret.

Motivationsforskningen och forskningen om volunteerism som sådana skulle också kunna berikas av forskning inom området kvinnor i frivilliga försvarsorganisationer och civilt engagemang, då detta är ett hittills relativt utforskat område.

Kommande studier skulle kunna omfatta ett större och slumpvis gjort urval av informanter, för att på så sätt kunna ligga till grund för en generalisering av resultatet. Dessa studier skulle kunna fördjupa förståelsen av vilka motivationsfaktorer som påverkar individers engagemang i Lottakåren, eller mer generellt frivilliga försvarsorganisationer, över tid.

En tänkbar annan framtida studie skulle kunna avse hur exempelvis Lottakåren anpassar sig till att möta nya generationers förväntningar. Här skulle till exempel flexibilitet, förmåga att passa in i livspusslet och digitalisering kunna ingå.

Framtida forskning skulle också kunna kombinera kvalitativa metoder såsom deltagande observationer och intervjuer, med kvantitativa metoder såsom enkäter. En sådan ansats skulle kunna fånga både djup och bredd i de motivationsfaktorer och upplevda hinder mot dessa som ligger till grund för engagemang.

Referenser

Andrews, C. (2016), *Integration public service motivation and self-determination theory*. The International Journal of Public Sector Management, vol 29.

Braun, V., Clarke, V. (2006), *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative research in psychology ,Vol 3(2).

FOI, 2016, *Frivilligmedverkan i samhällets beredskap för kris och krig*. FOI-R--4295—SE.

FOI, 2025, senart hämtad 2025-12-30,

<https://www.foi.se/nyheter-och-press/nyheter/2021-12-09-vad-ar-forsvarsvilja-och-hur-viktig-ar-den.html>

Försvarshögskolan (FHS), 2025, senast hämtad 2025-12-30,

<https://www.fhs.se/en/swedish-defence-university/stories/2025-11-24-sek-4.8-million-for-research-on-womens-role-in-swedens-and-finlands-wartime-preparedness>

Försvarsmakten, 2025, senast hämtad 2025-12-28, <https://www.forsvarsmakten.se>

Goldman, Z.W., Goodboy, A.K. och Weber, K. (2016), *College Students' Psychological Needs and Intrinsic Motivation to Learn: An Examination of Self-determination Theory*. Communication Quarterly, vol 65.

Hedén, A., 2022, *The Swedish Lotta movement and its neighbours; Navigating Neutrality, Peace Building and Women's Issues in the 2000th Century*. Berghahn.

Kaneberg, E., Hertz, S. och Jensen, L-M (2019), *Voluntary defense networks in emergency preparedness in developed countries: the case of Sweden*. Revista Científica General José María Córdova/Colombian Journal of Military and Strategic Studies.

Kiili, S. (2016), *Psychological contracts in military voluntary organisation: The essence of psychological contracts*. Estonian Journal of Military Studies, 1.

Langemar, P., (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi - att låta en värld öppna sig*. Liber.

Lundberg, E., Henreksson, E., von Essen, J., (2025). *Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992-2024*. Marie Cederschiöd högskola.

Malmström, J. & Berndtsson, J. (2025). *Constructing "Society's Soldiers": Identity Work, (Total) Defence Willingness and the Swedish Home Guard*. Scandinavian Journal of Military Studies, 2025, Vol.8 (1), p.1-16; Ubiquity Press Ltd.

Mattila, J.I. & Malinen, S.K. (2025). *Exploring the Normative Structure of Finnish Soldiers' Home Association: Understanding an Auxiliary Organization Through Volunteer Values*. Armed Forces & Society, vol. 51. Sage.

Myndigheten för psykologiskt försvar (2025), *Om frivilliga försvarsorganisationer och motivation i det svenska totalförsvaret*. MPF diarienummer MPF/2024:536.

Runeberg, J. L. (1860), *Fänrik Ståls sägner (del 2)*.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2017), *Self-determination theory*. The Guilford Press.

Strandén, S (2023), *Tillit, tankekontakt eller terapi: Att göra empatiska intervjuer*. Budkavlen 2023-06, vol 84

Svenska lottakåren, 2025, *Årsredovisning 2024*. Senast hämtad 2025-12-28, <https://www.svenskalottakaren.se/arsredovisning>

Svenska Lottakåren, 2025. *Vår berättelse*. ScandinavianBook.

Svenska Lottakåren, 2025, senast hämtad 2025-12-28, <https://www.svenskalottakaren.se/>

Vetenskapsrådet, 2024, *God forskningssed*.

Wilson, J., 2000, *Volunteering*. Annual Review of Sociology, vol 26.

